

dat wij
gen Wat
ons nog
gunsten
god, een
ren naar
en. Maar
an geza-
geest en
lijk niet
oor alle
den heb

Het is eerst, alsof er in dat boek iets veranderd werd, of een ruwe hand er het warme hart heeft uitgescheurd, of een lompe voet de bloeiende perkjes heeft platgetrapt, maar de werkelijkheid is dat gijzelf veranderd zijt, en nu dóór den schijn het wezen ziet.

Voor uw kritischen blik vervaagt het jeugd-paradijs als een fata morgana, en de désillusie om het verloren geluk weegt nauwelijks op tegen het trotsch besef, dat ge teniet gedaan hebt hetgeen eens kinds was.

VLICK.

Maar God deed u in uw jeugd ook andere boeken ontmoeten, dan de kunstloze lektuur, die alléén de kinderziel in verrukking brengt.

Er zijn ook schatten bij, die uw trouwe vriendschap waard blijven, en die ge, juist nu, ouder en rijper geworden zijnde, eerst recht in staat zijt op hun waarde te schatten.

Door een verborgen ziele-affiniteit hechten wij in onze jeugd aan dingen, die in zichzelf arm en leeg zijn. We omringen ze met het aureool van onze scheppende fantasie. We kleuren ze met het projektie-licht, dat schijnt uit onzen eigen geest.

Maar het omgekeerde van deze verheerlijking heeft ook plaats.

We komen in het tijdperk van onze menselijke onrijpheid ook in aanraking met boeken, die we lezen zonder er de verborgen heerlijkheid van te merken.

Niet uitsluitend van het koninkrijk Gods is de gelijkenis waar, dat de menschen onwetend loopen over een akker, waarin een schat verborgen is.

Er zijn klassieke boeken, die in onze jeugd wel iets aan ons deden, maar waar we den rijkdom zelfs niet van gisten, en waarvan we de heerlijkheid nog moesten ontdekken.

Ik neem als voorbeeld de Camera Obscura van Hildebrand. Niet bepaald een geestelijk, noch ook een positief christelijk boek, maar toch een kunstwerk, dat ge beschouwen moogt als een geschenk van Gods voorzienigheid, en waarvan gij rein kunt genieten als van een typisch-Hollandsch landschap of van een vroolijker ernstig ou-Hollandsch doek.

Wat heb je eigenlijk als kind aan een mooi natuurtafereel. — wat zie je als kind in een Rembrandt?

Ge merkt alleen een paar frappante dingen, die even ontroeren, en doorleeft de kortstondige sensatie, dat ge voor een majesteit staat, maar het rechte en echte gaat aan de onmondige ziel voorbij.

Eerst later valt de sluier van de verscholen heerlijkheid weg, en leert ge vriendschap sluiten, — nu duurzame vriendschap, — met wat ge eerst om bijkomstige redenen aandacht waard keurde.

Wat vindt een onrijp mensch in de Camera mooi?

De tocht van Mr Hendrik Johannes Bruis op zekeren brandendheuten Vrijdagachtermiddag naar den koepel van zijn akademievriend, Dr Deluw, en in dit verhaal bijzonderlijk de beschrijving van den woedenden vader, die zijn spartelenden zoon, onder het geroep: „Ik zal die burenlagers wel krijgen”, in het turfhoek opsluit. Mogelijk heeft het tafereel van het ontvluchte boefje, dat van een boomtak den afreizenden bezoeker zijn studentenscheldnaam „Buikje”, naschreeuwt, nog den diepsten indruk gemaakt. Ja, vooral dat laatste is „om te gillen”.

En dan heeft de Camera zeker ook het hart van den jongen lezer gestolen door de koddige en zeer gedetailleerde schildering van den drenkeling, Petrus Stastokius Junior, die, als slachtoffer van zijn verlieftheidsgalanterie, overboord gaat en daar ligt, „zijn schoenen nog aan boord, de panden van zijn jas nog zwevende op de goiven, zich op zijn handen

ophoudende op den bodem des waters, en het beslikte, maar nog altijd bebrilde, gelaat niet dan met moeite boven houdende”.

Nog andere „treffende” passages uit de Camera zijn oorzaak geweest, dat de Hollandsche jongen met dit boek een oprechte vriendschap sloot, een vriendschap, die echter met verwaarloozing van de eigenlijke ziel van den literairen vriend gepaard ging.

De schat bleef in den akker verborgen.

Maar nu is de kwajongenstijd, waarin de kwaliteit van het boek niet het minst naar zijn vermogen om den lachlust op te wekken, beoordeeld werd, voorbij.

De „leuke” boeken liggen allen in de rommelkast en te blijven daar begraven in stof en duisternis tot de voddendood ze voor een kwartje meeneemt, of een nieuwopgroeiend, even speelsch, geslacht ze onder gejuich uit hun graf haalt.

Maar waarom deelde de Camera niet in het lot van een dusdanige oneervolle begrafenis?

Om wat oorzaak bleef de sobere bruine band zijn plaats houden naast de statige deelen van E Voto en bij de allernieuwste snuffjes van Maltzahn, Runo en zijn Hollandsche evenknieën?

Hoe komt het, dat de jeugdvriendschap, die ge met de Camera sloot, niet even onbarmhartig als de vele andere amikale verbonden werd verbroken?

Omdat dit boek iets heeft, dat uw vriendschap waard blijft, een stuk Hollandsch leven, een brok Hollandsche kunst, waaraan de aandachtige ziel al tijd weer nieuwe schoonheden put.

Kegge noemde zijn vriend Hildebrand, uit g-kheid: „Onsterfelijke”, maar wat hij zei was profetie, — de Camera heeft deze grap tot een verblijvende werkelijkheid gemaakt.

En nu komt het er op aan de vriendschap met dit boek tot uw eigen genot en nut (wat hier het zelfde is) te beleven.

Na het vroolijk spel met de leuke verhaaltjes in de Camera, komt nu de ernstige exploitatie van de kunstmijn, die telkens nieuwe goudaderen blootlegt.

Een voorbeeld van zulke kunstontginning, door vriendschap bepaald, is een opstel van Carel Scharren in „De Roeping der kunst”, getiteld: „Hildebrand, de onsterfelijke, of de geheimen der Camera Obscura”.

In de inleiding vraagt hij:

„Zijn er dan nog geheimen in de Camera Obscura, dat meest geliefde boek onzer leetaren, dat elke Hollandsche jongen van veertien jaar kent en niemand onder ons niet verscheidene malen herlezen heeft met altijd versche vreugd?”

Het geheim van dit boek vergelijkt hij met het geheim van verkwikkend water:

„Waarin ligt het verkwikkende van water? Noch in zijn klaarheid, noch in zijn fonkeling, noch eigenlijk ook in zijn frisheid... En wat is het bekoringgeheim der Camera, die, bij nadere beschouwing, lang niet overal zoo klaar is, doch integendeel meermalen gemengd met vreemde bestanddeelen en twijfelachtige smaken? In deze mengeling ligt 'n nieuw geheim waggelot, het geheim, waarom de geniale schrijver van dit heugelijk boek het bij dat ééne liet; het geheim, hoe Hildebrand... Beets werd; en altijd Beets was geweest, en altijd Hildebrand bleef...”

Na deze onduidelijke zinspelende komt Scharren tot de verklaring van het geheim, ontleend aan de eigen woorden van Beets in de voorrede van de zesde uitgave der Camera:

„Ik kan de zoo ongemeene gunst, welke dit boek bij mijn langdenooten gevonden heeft, aan niets anders toeschrijven dan daaraan, dat het mijner

onbekommerde jeugd, ik weet zelf niet hoe, over het algemeen eenigszins gelukt moet wezen, met waarheid te schetsen, zoodat in mijne kleine tafereelen de Mensch den Mensch, en de Nederlander zijn Vaderland gevonden heeft.”

Dát is het zegt Scharren:

„De oorzaak van de onweerstaanbare bekoorlijkheid der beste stukken uit dit boek ligt in het natuurlijk-oppgewelde, de tierige levensliefde (en de lust die schrijvend uit te vieren) der onbekommerde jeugd, — gelijk de leschkracht van water daarin bestaat, dat zijn smaak van alle smaken de eenvoudigste is, de onveranderlijk jonge smaak van wat zóó uit de aarde bront, of van den hemel stroomt.”

B. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De Gereformeerde Nederlanders in de Vereenigde Staten en in hoeverre zij hun vierderlei doel bereikt hebben na 75 jaren

door

Dr HENRY BEETS

III.

En hoe staat het met de zaak der Christelijke scholen? Hierop werd veel nadruk gelegd door Ds Van Raalte en Ds Scholte. Toch gelukte het deze leiders niet om veel te doen voor het Lager Onderwijs. Dit liep eigenlijk te Pella en te Holland eerst op zoo goed als eene totale mislukking uit, tengevolge van allerlei eigenaardige Amerikaansche toestanden, die wij hier niet kunnen bespreken. Het volk der Chr. Geref. Kerk hield dit ideaal beter voor oogen, dan dit der Geref. Kerk, hoewel er eene heele lijdensgeschiedenis te doorloopen was met de „Hollandsche Scholen”, van de Chr. Geref. gemeenten uitgaande. Het rechte motief werd niet steeds gevoeld en nog staat niet alles schouder aan schouder in den strijd voor de realisering van dit oude ideaal. Toch is er merkwaardige voortgang. Er zijn op heden niet minder dan 75 Christelijke lagere scholen, hoofdzakelijk door het Chr. Geref. volk onderhouden. Jaarlijks wordt daarvoor 275.000 dollar geofferd. Wat de school-eigendommen betreft, hunne waarde is ons onbekend. In vele plaatsen bouwt ons volk scholen, die klinken als een klok. Als men in aanmerking neemt, dat er geen penning staats-subsidie te bekomen is, dan is deze onderneming zeker eene zaak te noemen, die de idealen van 1846 tracht te verwerkelijken.

En dit is nog veel meer waar betreffende 't Middelbaar en Hooger Onderwijs, dat door beide Hollandsche Kerkengroepen met ijver en beslistheid gedreven wordt. Het Hollandsch deel der Geref. Kerk kan bogen op twee flinke Colleges, Hope College in Holland (Michigan), en Central College, te Pella, in Iowa. Daarenboven bezit de Geref. Kerk „Academies”, of inrichtingen voor Middelbaar Onderwijs te Orange City, in Iowa, en te Cedar Grove, in Wisconsin, benevens eene „Academy” in Illinois ten bate van het Oostfriesche element in de Geref. Kerk. De Christelijke Gereformeerden bezitten „Calvin College” in Grand Rapids Michigan; Grundy College te Grundy Center, Iowa, en Western Academy te Hull, Iowa. Daarenboven, grootendeels van Chr. Gereformeerden uitgaande, zijn er „Christian High Schools” (Middelbaar Onderwijs), te Grand Rapids en Holland in Michigan, te Paterson, in New Jersey, en te Chicago, in Illinois. Eene Christelijke Normalschool, in 1919 te Grand Rapids geopend, moest echter na een worsteling van een jaar worden opgeheven, bezweken onder concurrentie met „Colleges”, die Normaal-cursussen trachten te geven.

„Het zal onzen lezers niet slechts een gewichtige bladzijde uit de geschiedenis der belangrijkste gemeente onzer Hervorming doen kennen, maar hen tegelijk een blik gunnen in geheel den toestand van de Hervormde gemeenten uit die dagen. Mocht er tevens uit blijken, dat de „Marnix-Vereeniging” werkelijk documenten van blijvende waarde aan het licht brengt, en de deelneming aan haar arbeid er door bevordert worden, dan zou hiermee een uitkomst verkregen zijn, die aan de bedoeling van dit stukske niet geheel vreemd is. We veroorloven ons daarom de herinnering, dat deze Vereeniging te Utrecht is opgericht met het doel, om achtereenvolgens de belangrijkste handschriften te doen drukken, waaruit het dor geraamte onzer Kerkgeschiedenis tot vleesch en bloed moet komen.”

Levendig teekent nu de schrijver den toestand der Londensche gemeente, en hij laat ons gevoelen, hoezeer onze lauwheid van geest door de nooit wijkende volharding onzer vadersen wordt beschaamd.

Aan de Hollandsche Vluchtelingengemeente te Londen werd later tot tweemaal toe een proefschrift gewijd, in 1908 door Dr M. Woodstra en in 1909 door Dr A. A. van Schelven.

Over de Ned. Herv. Gemeente te Londen in de 19e eeuw schreef Dr Van Nes in Stemmen voor Waarheid en Vrede, 1889.

Een afbeelding van haar kerkgebouw (van binnen en van buiten gezien) vindt men opgenomen in Eigen Haard, 1876, blz. 216.

Protocolen der Londensche Gemeente van 10 November 1569 tot Mei 1571; uitgegeven naar het oorspronkelijk handschrift, berustende in het archief van den Kerkeraad der Hollandsche Gemeente te Londen, in de consistoriekamer van Austin-friars bewaard. De bewerker van dit deel was Dr Kuyper, die zich door de uitgave van A Lasco's werken reeds een eersten rang onder de geschiedvorschers verworven had. De archiefstukken werden zonder aantekeningen uitgegeven. Slechts worden hier en daar enkele verouderde woorden verklaard. Een alphabetisch Register, dat voor de genealogie van talrijke Nederlandsche geslachten goede diensten kan bewijzen, is aan het slot van het werk toegevoegd.

Toen de belangrijkste stukken uit de archieven der Nederlandsche kerkelijke gemeenten te Londen, Emden, Keulen en Delft door hare zorg het licht hadden gezien, meende de Marnix-Vereeniging haar werk te kunnen besluiten. Het laatste deel was de uitgave der Acta van de Nederlandsche Synoden der zestiende eeuw, verzameld en uitgegeven door F. L. Rutgers, 1889.

De belangstelling in het archief der Hollandsche Gemeente te Londen is echter sedert Dr Kuyper's studie blijven aanhouden. Zie o.a. Kerkeraads-Protocolen der Nederduitsche Vluchtelingengerk te Londen, 1560—1563, bewerkt door A. A. van Schelven, Amsterdam, Johannes Muller, 1921.

5. De Hollandsche Gemeente te Londen in

1570/1. No 8 en 9 van „Voor Drie-Honderd Jaren”. Volksbladen ter herinnering aan de schoonste bladzijden uit onze geschiedenis, jaargang 1870. Har derwijk, M. C. Bronsveld.

Nadat van Roomsche zijde het bezielend beginsel van onzen opstand tegen Spanje op ergerlijke wijze miskend was (zie Groen van Prinsterer: Heiligerlee en Ultramontaansche Kriek) vereenigden in 1869 eenige bekwaame en bevoegde mannen zich, om de heerlijke gebeurtenissen, die voor 300 jaren in ons vaderland waren voorgevallen, in het geheugen van ons volk terug te roepen door het schrijven van volksbladen ter herinnering aan het lijden en strijden onzer vadersen in de 16e eeuw. Het waren o.a. de heeren: Prof. W. G. Brill, Dr G. D. J. Schotel, H. J. van Lummel, Dr L. R. Beijnen, Prof. J. J. van Oosterzee, Ds A. van Toorenenbergen, Prof. J. L. Doedes, Dr A. W. Bronsveld, Ds J. J. van Toorenenbergen, Dr A. Kuyper e.a.

Dr Kuyper, die reeds in de Tafereelen van ter Haar en Moll de lezers in de Londensche Vluchtelingengemeente had binnengeleid, en die vervolgens uit de oorspronkelijke bescheiden, door de Marnix-Vereeniging uitgegeven, de wederwaardigheden dier gemeente in den loop van 1570 vrij nauwkeurig had leeren kennen, trachtte nu op populaire wijze het leven en streven dier gemeente in dat jaar in vluchtige trekken te schetsen.

waarom
en door
ts derge-
en de
haar be-
aan Pri-
Calkoen,
er Haar,
werken
el, maar
die zich
bij den
Calkoen
eldde.

jaar van
eeniging
licering
ische ar-
lengs tot
chieven
wensch-
oorloopig
chieven,
stocolle
de derde
a.
nen van
Londen.
keraads-